

Az elsodort szőlőtő (szociográfia)

1.

Csütörtök délután érkeztem haza busszal. Nyár volt már, javában zajlottak a vizsgák, az esti egyetemi buli, a heti lumpolás is elmaradt. Tanulni kellett, de azt sokat. Otthon könnyebb volt, így siettem haza, míg a vállamról lógó, mosatlanokkal teli sporttáskám sem lassította lépteimet. A megállóból néhány perc alatt haza is értem.

Az otthon. Az édes-meleg otthon. Bár ekkoriban inkább már a kényelmes, gondtalan élet jutott róla eszembe, minthogy az édes érzés, akárhogy is, húszéves voltam. Jó itthon lenni, legalábbis egy ideig. Néhány nap után ugyanis nagyon tudja már unni a kisvárosi csöndet a lumpoláshoz szokott ifjú vér. Nem nagyon értetem, hogy is van ez: Budapestről hazavágyódik az ember, honvágya van. Majd otthon, Gyöngyösön, egy mátraaljai kisvárosban igen hamar szűkössé válik a tér. „Mindenholt jó egy ideig, de sehol sem tartósan” hangulatom lett igen hamar. Gyöngyösről a nagyvárosi zajba, Budapestről a kisvárosi idillbe vágyódtam.

Anyám az ajtóban várt, apám szokásához híven a földet túrta a kiskertben. Azaz csak akkori önmagam nevezte ezt túrásnak. Ha jobban megnézzük, így jó tíz év távlatából, inkább simogatta a szeretett földet. Szerintem már rég kész volt a barázda, de ő csak cirógatta tovább azt a rögöt, míg tökéletes nem lett. Ez nagy különbség volt köztünk. Ami a földmunkában szerintem kész volt, az szerinte még félig sem volt befejezve. Most is valami ilyen tökéletesítési folyamattal bíbelődött, mielőtt elém jött.

Mikor lepakoltam és ettem is egy kicsit, anyám kíváncsi kérdéseit kurtán és flegmán megválaszolgattam, első utam a pincébe vezetett. A bor-kamra olyan hatalmas hordókkal volt tele, amelyeket a százéves ház pincéjében raktak össze a kádárok. (Ez a mesterség is kihalóban van.) Már gyerekként csodálkoztam azon, hogy eze-

ket az óriásra nőtt hordókat nem lehet felvinni a szabadba. A ház méhében születtek, de sosem hagyták el azt, és talán ott is fognak elpusztulni egyszer.

Apám a lopótökökkel felszívta a bort. Habzott az isteni fehér nedű. Ezt a műveletet már tizenegynéhány évesen megtanultuk. Még bort sem ittunk, de ezt már tudtuk. Olaszrizlinget töltött a poharamba. Csak egy decit, kóstolás gyanánt. A nagyobb mennyiséget fentre, a teraszra szánta, de az első pohárral itt kellett meginni, a több száz éves szertartás szerint. Ahogy egy húzással bekaptam a bort, ami még le sem ért a bensőmbé, apám megszólalt:

– Szőlőt fogunk telepíteni.

Még? Nem elég az a négy hektár? Minek? Dolgozunk benne eleget! - gondoltam, de nem mertem kimondani. Láttam lelkesedését, és ebbe különben sem szólhattam bele.

– A minisztérium támogatást nyújt a szőlőtelepítésre. Nem kell sok önrész, föld meg van - folytatta kortyolgatva a bort.

Mielőtt megszólaltam, kértem még egy pohárral. Éreztem a véremben szétáramló meleget.

– Ez komoly? És milyen szőlő lesz? Ki csinálja? Hol?

– A részleteket majd megbeszéljük a teraszon, ha hazajön az öcséd. Mit tudsz, mikorra várható?

– Nem tudom, nem mondta... Miközben apám újra töltött a lopótökből, egy kevés bor véletlen az ujjamra csöppent. Néztam, ahogy végigfolyik a kézfejemen, majd utat talál magának az ingem felé. Apám rongyért nyúlt, de én leráztam magamról a bort. A cseppek a nedves kavicsos talajra hullottak, ahol mindörökre eltűntek.

– Szóval hol lesz ez a szőlő? - kérdeztem.

– A Farkasmálnál van az a másfél hektár föld parlagon. Tudod, amibe három éve a kukorica

volt. Oda gondoltam. Cabernet sauvignon szőlő. Be is adtam már a kérvényt.

- Ja, hogy ez ennyire előrehaladt már...

- Ha minden igaz, jövő tavasszal kezdhetjük. Abban már nagy pénz lesz. Meg nekem is kell a munka!

Nyugdíjas volt már. Korengedménnyel jött el a téveszből, a rendszerváltás után. Agrármérnökökre nem sok szükség volt már akkor sem, így hamar nyugdíjazták őket. A tétlenséget viszont nem bírta. Ebben is nagyon különböztünk. Saját bevalása szerint a hosszú élet titka a friss levegő és a munka. Szerintem pedig a sok pihenés...

- Minek még egy szőlő? - kérdeztem egy kicsit barátságatlanul, de ahogy kimondtam, el is bizonytalanodtam.

- Ez megalapozza majd a jövőnket. Ki tudja, lehet, hogy valamelyikőtök majd meggondolja magát és hazajön szőlőt művelni.

- Aha - mondtam egy kicsit félénken. Nem szerettem ezt a jóslatot. Öcsémrel Budapesten tanultunk, nem akartunk mi Gyöngyösön szőlőt művelni.

- Majd megbeszéljük fenn. Meglátod munkát fogunk teremteni!

Közben megigazított valami díszet a falon. Folyton pakolt, jobbra-balra rakta a pince tartozékait. A külső szemlélő számára értelmetlenül, de esküszöm, volt benne valami logika! A falon áldomások, képek, lopótökök, butykosok, fokok és mindenféle díszek lógtak alá. Mindig volt mit csinálni, ha mégsem, akkor is.

- És ki fizeti ezt? - kérdeztem aztán kicsit hitetlenül.

- Mondom, hogy állami támogatás van az új telepítésű szőlőkre. Ez nagy lehetőség. Vissza nem térítendő támogatás. Ráadásul olyan szőlőre, amelynek van piaca. Nem úgy, mint ennek! - itta meg az utolsó kortyot és töltött nekem még.

- Miért? Nincs ezzel semmi baj! - gurítottam le még egy pohárával.

- Nincs hát. A legjobb magyar fröccsbor a rizling, de sajnos a boltokban nem kell. Az oroszok sem viszik már. De a cabernet olyan nemes bor, amellyel versenyeket nyerünk majd Európában. Bár nem magyar bor, de magyar földben, magyar műveléssel... Figyeld csak meg! Sokat fizetnek majd érte. A hegybíró azt mondta, száz forint is lehet egy kiló. Ezzel megalapozzuk a család jövőjét.

Nem tudom, hogy apám meggyőző lelkesedése vagy a rövid idő alatt megivott, behabzsolt négy deci bor hatására, de hirtelen megjött a kedvem a telepítéshez. Hittem a cabernet sauvignon borban.

- Na, töltsék még egyet, de aztán menjünk fel! Anyádat se hagyjuk egyedül! Mi van az egyetemen?

Valahogy így kezdődött.

2.

A Gyöngyös környékén fekvő szőlőültetvények a Mátrai borvidék részét képezik. Nagyréde, Gyöngyössolymos, Abasár, Markaz és sok más kis település neve ismerősen csenghet a palackon lévő címkét is olvasó borívók számára. Sokan az Egri borvidékkel rokonítják, de ez csak a közelség és a felvásárlói kapcsolatok miatt terjedt el szélesebb körben. A Mátrai borvidék valójában egységes és földrajzilag zárt területet alkot, saját történelemmel, hagyománnyal és hús-vér emberekkel, akik mindezt magukkal és magukban hordozzák. Sose felejtjük el, hogy a történelmi folyamatok mögött mindig élő, érző, gondolkodó, cselekvő, erős és gyenge emberek állnak, nem pedig elidegenedett szervezetek, rendszerek, államok!

A helyiek közül sokan éltek valamikor a mezőgazdaságból, a szőlőből, a borból. Ki ebből, ki abból, kevesebbek mindkettőből. Mára a bor előállítására nagyjából elvált a földművelési tevékenységtől. Az egykori szövetkezetek romjain megalakult palackozó kombinátok éldelegelnek ugyan, de nem foglalkoznak földműveléssel, a szőlőt csak vásárolják. A földművelők között szintén kevesen vannak már olyanok, akik mindkettő tevékenységet végeznék, szakszóval vertikális gazdálkodást folytatnának. Van néhány nagyobb családi pincegazdaság ugyan, de ez a ritkább eset. A szőlőültetvényeken dolgozók többsége csak a földön él, nem palackozza a bort. Ennek inkább gazdasági oka van, kedv és szakértelem lenne, de a tőkehiány nem engedi.

A szocializmus és a globális mezőgazdasági szerkezetváltás itt sem múlt el nyomtalanul. A környéken ma már elenyésző azok száma, akik megélhetésből foglalkoznak földműveléssel. A legtöbben kiegészítő keresetként tekintenek a szőlőre is. A dolgok menete majd minden esetben a következő: a gazda megtermeli a szőlőt, a

termést értékesíti, a feldolgozást pedig egy nagy cég végzi. Az előbbi nem tud belőle megélni, az utóbbi kemény versenyre van ítélve.

Sok esetben a termelő gazda és a bort feldolgozó cég közé kereskedők ékelődnek, akik a felvásárlást és a szállítást végzik. A pincegazdaságok gépi- és szállítóeszközbeli hiányának következtében tudnak ide befurakodni. A hasznot pedig sokszor gátlástalanul leveszik, csökkentve ezzel a szőlőért kapható összeget. Igazi kapitalista lefölözés folyik ma már a szőlőágazatban is. Itt is megkeresik a pénzüket a produktumot nem alkotó cégek.

A környék gazdái számára a szőlő csak kiegészítő megélhetési forma: dolgoznak, vagy ami gyakoribb, nyugdíjból élnek. A statisztikai könyvek tanúsága szerint a környék szőlőtermesztőinek 90% horizontális gazdálkodást folytat, azaz szőlőt eladásra természet, borellőállítással azonban üzletszerűen nem foglalkozik. Magának persze tesz el belőle a saját kis pincéjébe, így a tapasztalata, szakértelme megmarad a bor készítésében. A szabályok szerint 10 hektoliter alatt termelhet csak „saját felhasználásra” és ezt a keretet bőven ki is meríti. Ez a „kis pincészeti borkultúra” évszázadok óta apáról fiúra szállt és ennek köszönhetjük a tájjellegű házi borainkat. Az állami mennyiségi szabályozás nagy részüket korlátozza ugyan, mert ezelőtt sokan 10 hektoliter felett állítottak elő, egy nagyobb rokoni, vagy szomszédi közösséget láttak el. De ez nem befolyásolja a borral való foglalkozást. Megjegyzem, a környéken senki nem hallott még „borkommandósok” (VPOP) ellenőrzéséről. Igaz, feljelentés sincs, és enélkül miért is csapnának le. Nem életszerű, hogy hívatlanul megérkeznének egy ház pincéjébe és megmérnék az ott található mennyiséget. A jogszabály efféle betartatása egyébként igencsak durva eljárás volna, ami a padlássöprések korszakát idézné.

Statisztika ugyan erről egy ideje nem készült, de ismerve a várost, a szőlőágazatban dolgozók jelentős része nyugdíjas. Gazdáknak nevezzük őket, jogilag és adózás szempontjából östermelőként vannak besorolva, de valójában egyikük sem az a szó valódi értelmében. Gazda az, aki életszerűen és a megélhetését biztosítva műveli a földet. Ez pedig ritka, mint a fehér holló.

A borvidék legnagyobb problémája, hogy csupán történelmi jelzővel illelhetjük, nem pedig kiemelt fontosságúnak minősítjük, illetve nem is védett terület. Összehasonlítva az egyedülálló Tokajjal, vagy a méltán híres Villánnal (de az utóbbi időben sokat fejlődő Egrivel is), sajnos, nem mondható el ugyanez az országos hírnév a Mátrai borvidékről. A tájegység, egyébként az országban lévő több más értékes területtel együtt, nem tartozik a nemzetközi hírű, kiemelt fontosságúak közé. Pedig jó a talaj, elegendő a napfény, a csapadék sem tér el az átlagtól és van hagyomány, amelyen belül, akár egy dobogó szív, ott lüktet a szakértelem is. Az erre járók emlékei szerint is valódi, értékes és jó minőségű finom borokat lehet erre felé inni. Akkor mi lehet a lemaradás oka? Miért nem említik egy napon Tokajjal a Mátrai borvidéket? A kérdés megválaszolásához (mint annyi más hasonló esetben) ezúttal is a történelemkönyveket, az elsárgult kalendariumokat és az öregek történeteit kell elővennünk, elolvasnunk és meghallgatnunk.

A 1883-90-ig tartó filoxérajárvány óriási pusztítást végzett a területen. Alig maradt ép tőke, leshedhető gyümölcs. A helyiek akkor jónak tűnő, de mint később kiderült rossz választ adtak a betegség okozta halálra. Kivágtak minden túlélő tőkét, és helyette új, Amerikából hozott szőlőfajtákat telepítettek. Az 1. rekonstrukciós folyamat részeként megérkeztek a direkt termő, de egyébként kevésbé jó minőségű bort adó fajták. A fehér nova és a kék otelló ellenálló, igénytelen fajták, szinte permetezés sem szükséges. Oltani nem kell, elég egy szőlővesszőt ledugni a földbe, és élet sarjad. A probléma velük leginkább az, hogy erősen közepes vagy gyenge minőségű bort lehet csak belőlük előállítani. A járványokat tűrik, ellenálló, nincs velük sok gond, de a belőlük készült bor nem versenyképes.

A direkt termő fajták a két világháború között is túlsúlyban maradtak, sőt egész a 60-as, 70-es évekig meghatározták a tájjellegű bor minőségét, ami ezáltal egyáltalán nem tett jót a mátrai bor hírének. A gazdák, akik ekkor még valóban gazdák voltak, azaz megélhetésből művelték a földet, sok évtizeden át megelégedtek azzal, hogy nem kellett félniük a járványok pusztításától. Élénk volt még a filoxéra emléke és ez meghatározta a művelést. Kereslet a monarchia és

a helyén alakuló államok piacán ugyan volt, de leginkább a hazai borpiacra termeltek a helyiek. Persze, saját maguknak, kiskertekben, nagy odafigyeléssel jobb fajtákat termesztettek és jó minőségű borokat ittak, ha tehettek, de tömeges művelésben az igénytelen, kevés törődéssel járó szőlők maradtak több emberöltőnyi ideig túlsúlyban.

De történt egy másik katasztrófa is a borvidéken. A második világháború után egy második, majdnem halálos történelmi tördőfést kapott a szőlő- és borágazat. Ezt a mély sebet pedig nemcsak a környék, hanem az egész ország megkönnyezte. Jött a létező kommunizmus és jött a termelészövetkezet is, leánykori nevén a tsz. Ez pedig elsodorta a meglévő hagyományokat a történelem tengerén.

A kommunista diktatúra erőszakkal alakította át a tulajdonviszonyokat és vezette be a mennyiségi szemléletet. Ez pedig a több száz éves hagyomány és szakértelem erodálását okozta. A család, a nemes és ősi oikosz mint termelőegység megszűnt létezni. A föld, a rajta termő szőlő és a belőle készült bor mind-mind az állam tulajdona lett. És egy kicsit persze azé, aki megitta azt. De a tréfát félretéve: a családi gazdálkodás megszűnésével, a gazdák és a parasztok kolhozba erőszakolásával pusztulni kezdett a hagyomány. Csak a mennyiség számított. Ha belepillantunk bármelyik ebben az időben íródott szakkönyvbe (esetleg nem röstelljük és nem alszunk el, ha egy korabeli gazdasági tanulmányt olvasgatunk), kiténik belőle, hogy a tervgazdálkodás parancsszava alatt kizárólag mennyiségi mutatók állnak. Persze, nehéz a minőséget szakmailag leírni, de kóstolni már meg lehet. És belekortyolva a tsz-k által megtermelt tömegborokba, bizony-bizony sok esetben minőségi romlás érezhető.

Tehették, persze tehették. Mert piac az volt. A bort, bárhogy sikerült, el lehetett adni a KGST hazugságokra épített piacán. Megvették a szovjetek vagy akárcik, akik cserébe másvalami ócska, használhatatlan terméket exportáltak. A mennyiségi szemlélet és a tsz tulajdonviszonyai, a tömeges közösségi művelés, a gazdák erkölcsi és szakmai legyilkolása, érdektelenné tette tovább rontotta a borvidék lehetőségeit. A világ közben elment mellettünk. Ahogy elment a ka-

pitalizmusra épített nyugati típusú piacgazdaság, az állami tulajdonlás alapjaira helyezett, hazug és erőszakos kommunista diktatúra mellett.

Azért történtek pozitív események is. A 60-as és 70-es években a Mátrai borvidéken tömeges telepítés ideje következett. A szőlőültetvények maximum ötven évig, de a minőség és mennyiség szinten tartása szerint inkább csak 30 évig élnek. Ekkorra tehát tömegesen vált előregedet-té a területen lévő direkt termő fajták második generációja. Az 1962-től kezdődő 2. rekonstrukciós program keretén belül jó minőségű szőlőfajták tömeges telepítésére került sor. A környéken ekkor nőtt meg a művelés alá bevont terület nagysága és terjedt el a nemesítéssel előállított oltványok beültetése is. Abasár és Markaz sokat segített a környék fajtajellegének frissítésében. A Gyöngyös mellett fekvő kis falvak élen jártak és járnak ma is az oltványok kitermelésében. Exportra is jutott belőle bőven, külföldi konkurenciát teremtve ezzel a magyar bornak, ahogy a gyöngyösiek rosszmájúan megjegyzi manapság.

A direkt termő fajták esetében elég egy szőlővesszőt ledugni a földbe és egy új tőke sarjad. A minőségi borokat hozó fajtáknál viszont oltványokról beszélhetünk, ami szakértelmet igényel. Abasáron ennek hagyománya volt, a második rekonstrukciós program során pedig nagy hasznát látták a környék tsz-ei ennek a szakértelmnek. A Mátrai borvidéken ekkor terjedtek el a ma is ismert jó minőségű fajták. Az éghajlat, a talajadottság és egyéb, sokszor szubjektív választás szerint többségében fehér szőlők, mint az olaszrizling, rizlingszilváni, ottonel muskotály és a leányka terjedtek el a környéken. Kisebb mértékben pedig kék szőlők is, melyek közül a leggyakoribbak a kékfrankos, a Cabernet Franc és később a zweigelt voltak.

A 80-as évek szocializmusára jellemző különböző gazdasági változások, a részesművelés, a háztájk megjelenése ugyan a földtulajdonlásban nem változtattak sokat, de a megtermő szőlő egy része, a munka vagy a nyugdíj mellett szabadidőben dolgozó családok tulajdona lehetett. Eladni ugyan csak az állami feldolgozóknak és a tsz-eknek volt lehetséges, de ez a furcsa vegyes tulajdonlás legalább érdekelttette a termelőket abban, hogy egyre több figyelmet szenteljenek a

minőségnek is. A nagy mennyiségű szőlőtermelés és borelőállítás továbbra is a termelőszövetkezeteken belül történt, azzal a változással, hogy akinek energiája és ideje volt, az szabadidejében is dolgozhatott a meggazdagodás reményében. Az iparhoz hasonlóan a 80-as években a mezőgazdaságban is megjelentek a szocialista munka rabszolgái.

A rendszerváltozás egyik nagy terve szerint, a tsz-ek felszámolása mellett, megpróbálták kialakítani egy olyan társadalmi réteget, amely majd a földet tulajdonolva, abból életszerűen megél. Az aranykorona és a földek kiosztása viszont nem hozta meg az elvárt eredményeket. Az elmúlt negyven év társadalomszerkezeti átalakítása erősebb nyomokat hagyott a mezőgazdaságban, mint azt gondolták. A föld gyakran olyan kezébe került, aki nem tudta, de nem is akarta megművelni. Az egykori gazdák örökösének jelentős része már régóta nem a mezőgazdaságban élt. Ezzel szemben az olyanok, akik a tsz-ből kilépve, vagy korengedménnyel nyugdíjazva dolgozni szerettek volna, nem mindig rendelkeztek elegendő aranykoronával, így földhöz is nehezen jutottak. Meg is indult az aranykorona-kereskedelem. Igaz továbbá az a tény is, hogy a nyolcvanas évekre a tsz-ben dolgozó, mezőgazdasághoz értő réteg előregedett és elnöiesedett. A fiatalok nem léptek apáik útjára, a mezőgazdaság megélhetési viszonyai pedig a férfiak tömegét az iparba száműzte a szocializmus évtizedei során. Így az állam törekevése, hogy kialakítson egy kis- és közép-termelő gazdaréteget, eleve halálra volt ítélve. Kevesen és jobbra nyugdíjasok kezdtek ekkor földművelésbe. A tsz-ek romjain pedig kialakulóban voltak a nagygazdaságok, melyek sokszor nem a földművelést tűzték ki célul, hanem a több profitot hozó mezőgazdasági gépszolgáltatást, kereskedést vagy a bortermelést.

A Mátrai borvidékről elmondható, hogy az ezredfordulóra nemzetközi minősítéssel nem rendelkező, történelmi ugyan, de nem kiemelt vagy védett területté vált. A környéken egy-két most még sikeres, de a külföldi borokkal vért izzadva versengő vertikális pincegazdaság éldelegelt, míg a termőterületek jelentős része egyéni vagy családi művelés alatt küszködött a történelem kegyetlen parancsával. Ezek az őstermelők felvásárlásra dolgoztak, bort csak saját szükség-

letre állítottak elő, hagyományos házi jelleggel. Megélhetést nem, legfeljebb kiegészítő keresetet nyújtott számukra a szőlő. Ráadásul előre-gedő rétegről volt szó, amelynek jelentős része nyugdíjas. A következő generáció viszont nem tervezte és nem tervezi ma sem az életszerű földművelést. Ebből világosan kitűnik, hogy az Európai Unió kegyetlen ringjében nem leszünk majd ezzel a mezőgazdasági birtokszerkezettel és eljárási folyamattal versenyképesek. Az Unió más országai kiütéssel hamar a padlóra küldenek majd minket.

Megoldás? A helyiek javaslata szerint járható út lenne, ha a nagy pincegazdaságok részesművelésbe kiadnák az ültetvényeiket olyan családoknak, amelyek értenek hozzá és akarják is csinálni. A szőlőművelés az átlaghoz képest nagyobb emberi és kétékezi munkaerőt igényel, gépekkel nem lehet felváltani az összes munkafolyamatot, ezért szükség van a szőlőtermelő gazdákra is. A bort palackozó pincegazdaságok így a termelőket jobban össze tudnák fogni, akik így nem volnának kiszolgáltatva a felvásárlással foglalkozó kereskedőnek sem. Fontos a túlélés szempontjából továbbá, hogy a borból keletkező hasznot megossa a szőlőtermelő és a bort előállító. Ezáltal a gazdák apáról fiúra tudnák tovább örökíteni a szőlőművelés módszereit, hagyományait és a bortermelővel szimbiózisban sikeresen tudnának megfelelni a kor kihívásainak. A nagy pincegazdaságok versenyképesek lennének, a gazdáknak pedig volna munkájuk.

A probléma mások szerint ezzel az, hogy a pincegazdaságnak nincs elég tőkéje, a magyar bornak pedig reklámja és ettől még árban sem bírná a szabadpiaci versenyt. A másik oldalról pedig egyre kevesebb olyan család vagy férfi van, aki megművelné a földet, de ha lenne is, nem garantálható, hogy ebből biztos megélhetést tudna biztosítani.

Megoldási tervek megfogalmazása és megvalósulása nélkül pedig marad a kivágás. 2005 óta tömegesen megindult a szőlőültetvények kivágásának támogatása. Az ágazat és kisbirtokok megmentésére nincs pénz, de az elpusztítására igen. Az Európai Unió igen nagy pénzüsszeget különített el arra, hogy kivágjuk a magyar szőlőket. Túltermelés van – magyarazzák ravaszul és euróban fizetnek. De azt nem mondják, hogy

túltermelés nem lenne, ha nem kellene a magyar piacon mindenféle olcsó európai borokkal igazságtalan, bennünket sújtó feltételek mellett versenyeznünk. Így viszont a túltermelés leginkább minket sújt, míg más országok új piacokat szereznek Magyarországon. Így sodorja el a tőke a szőlőtőkét. Ez a modern háború logikája.

3.

„Én vagyok az igazi szőlőtő, és az én Atyám a szőlőműves. Minden vesszőt, amely bennem nem terem gyümölcsöt, eltávolít, és minden olyat, amely gyümölcsöt terem, megtisztít, hogy több gyümölcsöt teremjen.” (János 15,1-2)

Elöl ment a nagy gép. Rajta a roppant víztartály, amelyből négy tömlő kigyózott kifelé. A végét egy-egy férfi fogta. Felülről valamifajta négy lábú polipnak tűnhetett, amely lábaival egy-egy embert ragad el a földről. A tömlők végein egy-egy fúrófej volt, mely segítségével mély és izzapos lyukakat vájtak a kemény, rögzös erdei talajba. A négy lábú polip, ahogy haladt előre, mély nyomokat hagyott maga után a Farkasmály melletti földbe.

Az asszonyok pletykálva és nevetgélve dugták el az oltványokat a kifúrt lyukakba. Locsolni nem kellett, mert a vízfúró elegendő életet adó nedvességgel látta el szülőhelyeket. Szőlőtelepítés folyt, élet született. Egy ember alkotta reményteli ültetvény, sok ezer ledugott nemes szőlőtőből. De nemcsak élet volt születőben, hanem egy leendő munkahely is, egy család jövője, bizodalma.

A telepítés négy évig tartott. Az első évben több hónapos izzadságos munkával megtörtént a területrendezés, majd el lett ültetve ötezer oltvány 58 sorban. A második évben pótolni kellett a kiszáradt vagy kifagyott oltványokat. Ezer pusztult el. Ez már kézi fúróval és kézi locsolással történt, hisz a gép már nem tudott a sorok közé menni.

Bekerültek az oszlopok is. Kézzel. A férfiak a vállukon vitték, és egyesével tették be. Hamarosan 2500 oszlop állt felkiáltójelként a földben, hogy felhívja a születő szőlőre a figyelmet.

A harmadik és a negyedik évben ismét pótlás és a támrendszer fejlesztése következett. Drótokat feszítettek ki és rögzítettek. Aztán ismét pótolni a kiszáradást, az elfagyást és a lopást. Mert

minálunk így mennek a dolgok. A paraszt ősidők óta előre számol a lopással.

Az első években az ápolás kizárólagosan kézzel történt. A fiatal szőlőt még nem lehet géppel permetezni. A gyomirtót sem bírja még el, így kapálni és horolni kellett. Megszámlálhatatlan órányi kétkezi dolog.

Négy év gigantikus munka, elfáradt izmok, fel-tört tenyerek, sajgó háta, és izzadság és izzadság. Elképesztő akarat és erőfeszítés, amelynek eredménye egy közepes méretű szőlőültetvény. Cabernet sauvignon, minőségi kék szőlő. Egy család jövője, egy nyugdíjas gazda munkahelye.

A szőlő már a negyedik évben hozott egy kevés termést, bár igazán csak az ötödik évre volt várható. De azon a télen elfagyott, így várni kellett még egy évet, hogy haszonnal lehessen szüretelni. Jövőre jobb lesz – mondogatta a gazda évről évre.

A támogatást az állam felerészben állta. A pályázat szerint 45% önrész szükségeltetett, a többit fizették. A feltételek ezenkívül nem voltak bonyolultak, de az ezzel járó adminisztráció... Fogadni is kellett egy pályázati céget. Persze, ők is megkapták a saját hasznukat. A történet mindezek ellenére sikerrel végződött. A hatodik évtől kezdve termőre fordult a terület és az ápolási munka egy részét átvehették a gépek. Élet és munkahely született.

4.

– Pálinkás jó reggelt!
– Jó reggelt mindenkinek!
– Mit tölthetek? Gyertek közelebb! Ki mit kér?
Kávét, pogácsát, egy kis pálinkát?

Az autóban próbáltunk felébredni a testvéremmel. Mint minden szüreten, úgy azon a szeptember végi szombat hajnalon is az álmoság, a hideg, kissé derengő sötétség és a köszönések, kínálások rakták ki mozaikból a teret. Álmosan, fázva és rendkívül durcásan bújtunk el a kocsi jelentette biztonságban. Még az ablakot is felhúztuk ilyenkor. Nemhogy a pálinkát, de még a köszönéseket sem akartuk fogadni. Egymás után érkeztek a mosolygós idősebb családtagok (a fiatalabbak más autókban bujkáltak), akiknek ki-kibiccentettünk és a napszámosok hadinépe, akik felé viszont igen tartózkodóak voltunk. Kicsit talán le is néztük őket akkoriban, bár semmi

alapunk nem volt rá. A gazda fiai voltunk, de a munkában egyenlő emberek.

Aztán valahogy csak kivonszoltuk magunkat. A lecsorgó pálinkák, kávék után megkezdődött az értelmetlen alkudozás. Ki, kivel, melyik sorra álljon? Hányan vigyünk egy sort? Melyik az erősebb oldal? Ki puttonyozzon? Melyik soron? És mikor végre elkezdődött valami munka: Hol a metsző-ollóm? Nincs vödöröm! Cserélek puttonyt! Ezen a soron kevesebben vagyunk! A sor végén hagytam a sapkám. Ez a vödör törött! Miért nem zsákba szedjük? Hol a puttonyos? Hol a gazda?

Szóval a hajnali indulás a legedzettebb szüretelők kedvét is lelohasztja. Azért valahogy el kezdtek csattogni a metszőollók, teltek a „lukas” „zöld”, meg sárga vedrek. Öcsém gúnyosan meg is jegyezte:

– Nem lukas, hanem lyukas, nem zöld, hanem zöld és nem veder..., de azért minden stimmel - és felöntötte a hátamon lévő fémputtonyra a több kiló szőlőtermést.

A sor végén lerakott, otromba, sokat megélt konténer is elkezdett telni, inkább csak „telegetni”. Az első viccekre egy jó félórát kellett várni. Kezdett hatni a reggeli pálinka, a nap is feljött közben és megindult a szüreti vérkeringés.

– Puttonyos!- hangzott el végre a szokásos zrikáló ordítás a sorok közül. Keresztapám eresztette szélnek mint általában minden alkalommal és mint általában az első viccet is. Ez a kiáltás arra utalt, hogy tele a vödör (akkor is ha csak félig volt) és a puttonyos meg sehol. Noszogató, tréfásan piszkálódó csatakiáltás volt ez.

A puttonyos, ezúttal jómagam pedig megérkeztem. Csakúgy ömlött a nyakamba a szőlő. Egymás után öntötték fel rám a vödöröket. Aztán kész, indulj!

A puttonyozás módszere nem sokat változott az elmúlt ötven évben. Talán ez a munkafolyamat maradt meg a leginkább hagyományosnak. Próbálták gépiesíteni a szőlő kihordását, de nagyon szűkösek a sorok és a rajtra dolgozó emberektől nem nagyon fér el a gép. Továbbá drágább is és igen zajos. A kipufogógáz és a motorhang lerombolja a szüret hangulatát. Szóval a hagyományos családi művelésben megmaradt a puttony.

Változott azonban az anyaga. Ma könnyű fémből készül, vagy műanyagból, régen fából volt. A vastag faanyag nagyon nehéz volt már önmagában, hát még ha nem volt lekezelve és megszívta

magát musttal. Így jött a könnyebb változat és jöttek a gyengébb legények.

A szüreten általában harc folyik a fiatal fiúk között a feladatért. Két fontos dolog miatt is. A sorban haladni és szőlőt szedni rendkívül unalmas és monoton munka. Bele lehet örülni. Ezzel szemben a szőlőt a hátunkon hordani sokkal szabadabb tevékenység és legalább egy kis erőpróbának is beszámít. Nem mellékes a másik ok sem. A sor végén van egy kosár, benne ital és étel. De leginkább ital. A puttonyos bármikor megihat egy fröccsöt a sor végén. Meg is érdemli a kemény fizikai munka miatt. A szedő ezzel szemben csak szünetben, reggeli és ebéd után fér hozzá a finom italhoz.

Szabad munka, nem szól bele senki, de azért van néhány íratlan szabály. Sorok közt mindig a jobboldalon megyünk, itt is érvényesül a jobbkez szabály. Ha szembekerülünk egy társunkkal, mindig az üresen haladó kerüli ki a másikat. Nemcsak az összeütközés elkerülése végett, hanem a kitaposott út hasznossága miatt is. Nehéz a rögzös talajon teli puttonnyal haladni. Aztán a szőlőt minden oldalról próbáljuk felönteni a konténerre, hogy jobban eloszoljon a termés és több férjen bele. A helyes felöntéshez, ami egy-egy suhintással jár, viszont már tapasztalat szükséges. Az először puttonyozók általában ezt rontják el. A fürtök pedig a saját nyakukba és a konténer mellé potyognak. Mindkettő elég kellemetlen. Aztán fél puttonnyal nem indulunk ki a sorok közül, mindig megvárjuk, míg megtelik. És végül, de nem utolsósorban sose szedünk le egy fürt szőlőt sem. Ha elmaradást látunk, inkább visszahívjuk a szedőket. Ez büszkeségből is ered. Nem mondom, hogy komolyan és élesen, de azért van egy kis tréfás szembenállás emiatt a szedők és puttonyosok között.

Amikor úgy nyolc óra felé kezd belelendülni a társaság, jön a reggeli, megtelnek a hasak, a májak. Jóleső érzéssé válik a szüret. Visszaindulni nem nagyon van kedv, lassan is áll vissza a szüret ritmusa. Azoknak, akik nem jártak még igazi szüretben, ami tényleg munka, nem pedig szórakozás (mint ahogy némely népi író heroikusan lefesti ezt és ahogy a nagyvárosi ember elképzeleli), számukra a reggeli és az ebéd nyújtotta örömök jelentik az egészet. Jó buli, lehet enni-inni – mondták mindig az évfolyamtársaim a böl-

csészkaron. Ja, kár hogy dolgozni is kell! A végére mindenki olyan hullafáradt, hogy elnyújtózik a szabadban, hazamenni alig akar, vagy éppen tud. Öcsémmel mindig aludtunk a kimerültségtől a szüret utáni késő délután. A másnapi izomlázon túl néha még lábra sem tudtunk állni a nagyfokú igénybevétel miatt. Nem szokta az eke a szántást – hallottuk mindig gúnyolódni az öregeket.

A sorok között azért megy a móka és a politika. Két fontos témája ennek a közegnek. Szidni a kormányt, mert mindenről az tehet, hisz Kádár népe ezt szokta. Kicsit dicsérni az ellenzékét, de leginkább keseregni azon, hogy a rendszerváltás óta milyen módon tönkrement, vagy tönkretették a mezőgazdaságot. Újabban ott van az Európai Unió, ami az ördögtől való. Bár tény, hogy jót ennek a népnek eddig nem hozott.

Megy a heccelés, az élcelődés a másik kárára. Ki a lassabb? Kinek van gyengébb sora? Valaki mindig félvödrot öntöget, de van olyan is, aki a másik szerint kicsi „homokozó vödörbe” szedi csak. A viccek, a politika, a zsörtölődés és az egymás ugratása segít elviselni a monoton munkát. Ki így, ki úgy, valamit mindenki kitalál magának.

Aztán vannak az értelmetlen megrögzött szabályok. Például, ha az egyik sorban mindig lemaradnak, akkor sem cserélünk velük helyet, mert a babona szerint eső lesz. Ezen mindenki jót nevet, bár mindenki be is tartja: sose lehet tudni. Az eső ilyenkor a legrosszabb, ami bekövetkezhet. Emlékszem egy nagy zivataros szüretre, ahol nem elég, hogy mindenki, a vizes szőlőleveleknek köszönhetően még esőkabátban is elázott, de még a kocsik is beragadtak a sárba. Úgy kellett a szüret végén kitolni mindet. Mindig emlékezetes történet marad, amikor az egyik ilyen autótólás után keresztanyám magyarázott nekem valamit és én nem tudtam rá figyelni, mert az arca úgy nézett ki, mint aki egy ventilátorba nézett. És inkább nem mesélem el, mi volt az elképzelésem szerint a ventilátor és ő között. Mindenesetre a barna cseppek az arcán kipukkanó nevetésre ingereltek. Miután elmondtam neki, a sanyarú körülmények ellenére sem állta meg nevetés nélkül. Szóval minden nehézséget át lehet vészelné nevetéssel.

Mikor a karók közt csemegeszőlőt találunk, azt külön szedjük kosárba, hazavitelre. A gaz-

dák régi szokás szerint a borszőlő közé egy-egy csemegeszőlőt ültettek. Gyerekkorom szüreteinek vicces anekdotái közé tartoznak ezeknek a furcsa beszédes nevű fajtáknak az elnevezésükről szóló legendái. Itt találtam egy Kozma Pálnét, itt pedig egy Irsai Olivért. Ezek a nevek mind egytől egyig csemegeszőlőt jelölnek és egy-egy nagy hírű nemesítő mester játékosságát dicsérik. Mindig nagy poén egy szüreti vendég számára elmagyarázni azt, hogy Kozma Pál, a világhírű „szőlőprofesszor”, mikor nemesítésének gyümölcsét szemlélte, arra gondolt, hogy a feleségéről nevezi el. Szerette párját, így lett az egyik legelterjedtebb csemegeszőlőnk neve Kozma Pálné. Hivatalos neve történelmivé vált, míg a keresztneve megmaradt magának, otthonra.

Azt a történetet még ennél is kevesebben ismerik, hogy az országban elterjedt Irsai Olivér fajta pedig egy a szabadban játszó idegen gyermekről lett elnevezve, aki a vagánysága miatt szimpatikus lett az arra sétáló Kozma Pálnak. Rákérdezett, hogy hívják és a kis Olika teljes nevén mutatkozott be neki. Ilyen szőlők ma is születnek, de sokak nevének eredete elveszik az évek során, legfeljebb sejtethetünk valamit. Például az Eszternek keresztelt esetében...

A poének és az anekdoták délutánra elnyomják az ollók csattogását. Vidám hangulat kerekedik, ahogy elérhető közelségbe kerül az utolsó sor utolsó oszlopa. Még egy végső hajrá és megtelik a konténer. Ilyenkor mindenki átesik a fáradtság holtpontján. Felgyorsul még egyszer a munka, mielőtt véget ér a szüret.

Aztán megállnak az ollók, lekerülnek a puttonyok, és mindenki az addig használt, fejre fordított vödörré ül. Ilyenkor kíváncsi szemek vizslatják a konténereket. Vajon mennyi lehet benne? Fogadások köttetnek, viták kezdődnek. A napszámosok felveszik a napidíjat, és azon jár az eszük, hogy vajon a gazda mennyit keresett rajta. Nem tudják, hogy az ő órabérük jobb volt ma, mint a tulajdonosé. A szőlő egyre kevésbé fizet.

Mikorra a nap lemegy, már mindenki az ágyában pihen, jóleső fáradtság száll a szemhéjakra és nehezként húzza egyre lejjebb őket. Csak a gazda van még talpon. Megvárja, hogy a felvásárló lemérje a konténert és elvégezze az adminisztrációt. Aztán a sötétedésig, sőt egy kicsit még azután is, darálja az otthonra szánt szőlőt.

5.

Az elmúlt tíz évben gyakran megesett, hogy a vasárnapi ebédnél beszélgettünk arról, hogy megéri-e egyáltalán a szőlőtermesztés. Azt tudtuk, hogy a környéken lévő néhány pincegazdaság nyereséges. Olyan vállalkozásokról van szó, amelyek saját maguk művelik meg a szőlőt és termelik, illetve palackozzák a bort. Néhány ilyen sikeres vertikális gazdaság maradt csak meg a rendszerváltás óta. Nekik a megváltozott vásárlási szokásokkal, az ismeretlenséggel és a külföldről beáramló tömegborokkal kell évről évre megküzdeniük.

A rendszerváltás óta igencsak megváltoztak a fogyasztói szokások. Az emberek jelentős hányada jobbra a szuper- és hipermarketeket látogatja. Egy-két kisebb áruházlánc fennmaradt ugyan, de mind többen és többit megyünk a nagy áruházakba. Ez igaz a borvásárlási szokásainkra is. A gigantikus multiknak olcsó tömegmárkákra van szükségük. A borból olyat keresnek, melyből sok azonos minőségű palackot tudnak rendelni. Ezt a mennyiséget pedig egy kis pincészet nem képes kitermelni, vagy a felvásárlás többféle forrása miatt nem képes azonos minőséget garantálni. Ha a néhány hektáron termelő gazdától vásárolja a szőlőt, akkor a művelés különbözősége miatt különböző minőségű borokat kapnak. A multinak az ezer kartonszámra rendelkezésre álló azonos kell.

Ne felejtsük el továbbá, hogy a globális piacgazdaság és az Európai Unió versenye is felkészületlenül érte a kis pincészeteket! Az Európában élő, jó vagy gyengébb minőségű bort palackozó gazdaságok, a mezőgazdasági dotáció mértéke miatt olcsóbban tudnak egy palack bort a magyar áruház polcára kitenni. Az Európai Unióhoz való csatlakozásunkkor aláírtuk azt a szerződési feltételt, hogy a földalapú támogatás csak lépésről lépésre éri el az uniós normát. A francia családi gazdaság például kap annyi támogatást, hogy a gazdának ne a borból kelljen annyi profitot kivennie, ami a megélhetéshez szükséges. Azaz olcsón, kevés haszonnal adja el a létrehozott produktumot, mert a földalapú támogatásból majdnem meg tud élni. A magyar gazdának ez nincs, illetve kevesebb jár. Ezért ő a borból akar közvetlenül megélni, így a haszon annak árában jelentkezik. Tehát drágábban kell a

kereskedőnek eladnia. Mintha versenyt futnánk, és hátrábbról indulva kellene utolérni az ellenfelet.

A magyar bor adójában évek óta bele van építve a marketingdíj. A jó bornak is kell a cégér – változott meg a mondás mára. A befizetett adóból viszont nem látszik az állami marketing sikere. A reklám csupán néhány kiemelt fontosságú borvidéken megtermelt fajtára jut. Így a mátraaljai pincészetek is inkább a helyi piacra próbálnak betörni, és a kisboltokat elérni. Több-kevesebb sikerrel.

A horizontális, azaz csak a szőlőműveléssel (borászattal nem) foglalkozó gazdaságoknak még nagyobb problémákkal kell szembenézniük. A felvásárlásba beékelődő, onnan hasznot húzó vállalkozások, a túltermelés és a régi piacok (KGST) elvesztése kiszolgáltatottá tette a gazdákat. A felvásárlási ár így lefelé változott az elmúlt években. A Cabernet Sauvignon szőlőért 2000-ben még 80-90 forintot is lehetett kapni, 2009-re pedig 40 forintra csökkent a felvásárlási ár.

De térjünk vissza a vasárnapi ebédhez és számoljunk csak egy kicsit! Egy hektár szőlő termésátlagos durván 12 tonna. Ha a kezdetben fizetett 80 forintos felvásárlási árral számoljuk, akkor 960 000 forint a termés utáni éves bevétel. Ebből le kell vonni a 300 000 forintos művelési költséget (permetezés, kultivátorozás stb.), a napszamosok és a szüret árát (mert mindent, így a metszést és a szüretet a gazda egyedül vagy a családjával nem bírja megoldani), akkor marad közel félmillió forint. Ha ebből még lejön a benzinköltség és más egyéb kiadások, akkor is marad körülbelül 400 000 forint haszna a gazdának. Egy hektáron legalább 600 munkaórája van a gazdának egy évben. Ebből könnyen kiszámolható, hogy 666 forintos órabérért dolgozott a gazda. Hozzáteszem, ideális esetben.

A 2009-es évben a megnövekedő művelési költségekkel, benzinárakkal, az inflációval és a felére csökkenő 40 forintos felvásárlási árral ez a munkadíj 300 forintos órabért jelent. Ami kevesebb, mint amit a napszamos megkeres. Ebből megélni akkor sem lehetne, ha egész évre és 8 órás munkára számolnánk.

Azt mondhatjuk tehát, hogy míg az ezredfordulón a csupán szőlőtermeléssel foglalkozó gazda egy jobbfajta diákmunkával azonos mér-

tékben keresett, mondjuk egy gyorsétterem csoportvezető pozíciójával azonos módon, illetve megkereste a napszámos bérét, addig tíz év alatt ez a fiktív munkabér a felére csökkent, azaz még egy szórólapozó diákmunkával sem vetekedhet. Így a fiú jobban jár, ha elhagyja a tájat és szégyenszemre mosogatni áll.

A gazda így valójában, közgazdasági értelemben, nem gazda. Igaz a régi mondás: aki dolgozik, nem ér rá pénzt keresni és meggazdagodni. De ebben az esetben nemhogy meggazdagodni, de megélni sem lehet a szőlőművelésből.

Ezekután felmerül a kérdés: miért csinálja még, aki csinálja? Ezt nekiszégezttem apámnak is. Aki tömören válaszolt:

– A munka miatt. Otthon üljek tétlenül? És a remény, hogy jövőre jobb lesz!

6.

A falugazdásznál jártunk.

– Jó napot kívánok!

– Jó napot! Á, maga az Oszkár fia, ugye! Megismerem, mert gyerekként sokat láttam a szőlőben. Üljön csak le! Miben segíthetek?

– Szeretnék érdeklődni a kivágási támogatásokról!

– De nem maguknak igaz? Az apja rengeteget dolgozik, ismerem jól. A múlt héten is beszéltem vele.

– Csak érdeklődés szintjén. Milyen lehetőségek vannak?

– Az Európai Unió elkülönített egy alapot. A túltermelés miatt van erre szükség. Aki nem tudja, vagy nem akarja már művelni, annak fizetnek a kivágásért.

– Milyen idős szőlőkre van kivágási lehetőség?

– Leginkább az előregedő vagy korszerűtlen fajtákra. Meg kell felelni néhány feltételnek, és 10 hektárnál többre egy ember nem adhatja be. Maximum három millió forint az összeg, de inkább kevesebb kell számolni. Ezek a rövid részletek, de tudok róla adni egy írásos anyagot.

– Ha teszem azt, a tizenegy éve telepített cabernet sauvignon szőlőnkre adnánk be?

– Elvileg van rá lehetőség, de gyakorlatilag nem. Az idén a tavalyi és a tavalyelőtti igényléseket bírálják el pozitívan. Sorban állás van, ezt meg kell érteni. Ráadásul tíz borévet kell számolni és az ugye nem egyenlő a tíz évvel. Azaz

két, három év múlva lehet csak megpróbálni, de a cabernet korszerű szőlő, így a sorban hátrébb kerül.

– Ilyen sokan vannak?

– Igen, sajnos sorban állnak az igénylők. Pénz azért van bőven, de várni kell.

– Kik adják be az igénylést?

– Jobbára olyan örökösök, akik már nem akarják művelni a szüleik szőlőjét.

– Idősebbek nem?

– Ritkán. Ameddig tudják, csinálják. A nyugdíjból élnek, de dolgozni szeretnek. Így szokták meg. Addig érzik az életet, míg dolgoznak. Ez már ősidők óta így van.

– És telepítések folynak ma?

– Nagyon kevés igénylés van, de a keret is nagyon szűkös. Azért ismerek egy-két fiatal gazdát is, akik tovább viszik az örökséget, esetleg telepíteni szeretnének. Ritka, de van.

– Sokkal több kivágási igénylés van, mint telepítési?

– Persze. Tízszerese legalább, de lehet hogy sokkal több.

– Elfogy a szőlő a Mátraalján?

– Azért azt nem hiszem. Legalábbis remélem...

A falugazdász borús arccal gondolkodott el.

„Egy szőlőtőt hoztál el Egyiptomból. Népeket üztél el, ezt meg elültetted. Helyét elegyengetted, gyökeret vert, és ellepte a földet. Árnyéka hegyeket borított be, vesszői vetekednek a hatalmas cédrusokkal. Indáit a tengerig növesztette, hajtásait a Folyamig. Miért romboltad le kerítéseit, hogy szedhessen róla, aki csak arra jár?! Lerágja az erdei vadkan, és lelegeli a mezei vad. Seregek Istene, fordulj hozzánk! Tekints le az égből, lásd meg, és gondozd ezt a szőlőt! Oltalmazd, amit jobboldal ültettél, és a fiút, akit magadnak neveltél! Pusztuljanak el dorgálásodtól, akik fölperzselték, levagdalták” (Zsolt 80)

7.

Szombat délelőtt érkeztünk Gyöngyösre, gyermekkori otthonomba kocsival. Hátraludt a két gyerek, de ahogy megálltunk rögtön ébredezni kezdtek. A feleségem morgolódott, hogy minek állítom le a motort, nem aludták ki még magukat. A kaput nyitó anyám viszont nagyon örült az unokák nyiladozó szemeknek. Most aztán nagymama lesz! Szomorúság, hogy csak egy hétvégére

maradhatunk, de minden együtt töltött időt meg kell becsülni.

Apám a kiskertből jött elénk. A fiam annyira örült neki, hogy nekiszaladt a nagypapjának. „Tata, tata” kiabálta. Az első tíz szóban volt, amit megtanult. Apám lerakta a horolót és felkapta az unokáját. Még alig múlt két éves, de nagyon jól megértették egymást.

A lányomat anyám kezébe adtuk, hogy ki tudjunk pakolni. Ő még csecsemő volt. Keveset sírt, erős kis élet nyiladozott szívében. Rámosolygott a nagyanijára. Valamit értett egymásból a két nő. Az idők nagy találkozása volt ez a pillantás.

Közben a nagypapa és a fiúunokája, kiknek mindkettő az egyetlen volt, kézen fogva a kiskert felé vették útjukat. A gyerkőc mindenre kíváncsi volt, Tata pedig mindent meg szeretett volna neki mutatni.

– Szeptemberben jössz majd szüretelni. Csinálok neked egy kis puttyont – tréfálkozott az öreg.

– Én is akajok! Apa szüretelni akajok! – futott hozzám a felbuzdult első vérem.

Az evés-ivás után, apám a pincébe hívott. A cabernet bort kóstolgattuk. Az áldott és átkozott cabernet szőlő borát. Finom és erős volt, mint a vörös hegyi borok legjobbika.

– Gondolkoztunk azon, hogy mi lenne, ha kivágnánk a szőlőt. A cabernet szőlőt - jelentette be apám, amúgy szenvtelenül, ezt a sorsfordító mondatot.

Végig érzélem nélküli maradt, mert már régen végiggondolta ezt az egészet. Sok mindent megélt már, gyerekként a bombázást, németeket, oroszokat. Fiatalon a forradalmat, középkorúként egy biztonságos rendszer összeomlását. Most vénségére meg a szőlőtermelés tragédiáját. Neki már újat nem sokat lehetett mutatni.

– Hát vége? Nem csináljuk tovább? - ittam rendesen a bort.

– Nem tudom, van-e értelme. Látjátok, hogy én mindent megpróbálok. De azért még gondolkodom rajta – mintha magyarázkodott volna, de nem volt miért.

Egy muslinca szállt a poharam szélére. Ő is szomjas volt, inni akart a nemes nedűből. Hagy-

tam egy kicsit élni. Most már kezdetem sajnálni, hogy annak idején nem jöttem haza, művelni a szőlőt. Hátha többet tudtam volna segíteni! Elhessegettem az állatot, de az minduntalan visszaszállt. Szívós egy faj, mondhatom.

– A két kis szőlőt megtartanánk, hátha... Valami kell, hogy maradjon. Nekem is kell a munka! – hadarta határozottan. A muslinca pedig ismét visszaszállt.

– De azon agyalok, hogy a cabernet-t be kelene adni kivágásra. Fizet érte az állam - folytatta egy korty szünettel.

– Ugyanaz fizet érte, aki fizetett a telepítésért? - fortyantam fel dühödten, és ezúttal kivételesen én töltöttem a poharakba. A sajátomat színültig.

– Majdnem. Az Európai Unióból jön a pénz. Fizetnek, hogy kivágjam... - egy kicsit elmélázott – és a faanyagot is el lehet adni tüzelőnek. Na meg a föld megmarad. Az sokat ér bizisten!

– És a többi szőlő?

– Úgy gondoltam az olaszrizling megmarad. A rizling a legjobb magyar fröccsbor.

Ebben, mint mindig, megállapodtunk. Ismét töltöttem és szótlánul iddogáltunk. A kortyok szünetében a homályos és piszkos poháron keresztül néztem a vöröslő tiszta isteni nedűt. A bor szűztiszta volt, de a pohár, a keret, amibe beleerőltetjük piszkos és becsstelen.

– A részleteket majd, ha itt lesznek az öcsédék, megbeszéljük. Minek nekem annyi szőlő, nincs munkaerő, aki megművelje. Nem éri meg. Átveszik vagy nem, mindig bizonytalan. Nem bírjuk anyáddal ketten már. A másik kettő viszont megmaradna.

Aztán elgondolkodott. Határozatlan volt.

– De azért egy évet még várjunk! Hátha jobb lesz jövőre! Sosem lehet tudni...

A remény és a hagyomány szüntelen jelen van ezen a tájon. Áthatja a földművelők lelkét, akik továbbörökítik ezt az érzést akkor is, ha nem akarja a következő generáció. A szőlőt ki lehet pusztítani, de a reményt és a hagyományt nem. Sosem lehet tudni, lehet, hogy jövőre jobb lesz... A bor íze egy kicsit megkeseredett a számban.

Dunakeszi – Gyöngyös